

הזיכרון היהודי בפולין - ללא יהודים (כמעט)

מאת משה פלאי

המושך את העין. כעבור מסע בן כמה שעות בכביש הראשי בואכה קראקוב אנו מגיעים אל מחנה ההשמדה אושוויץ-ברקנאו, יעדנו הראשון על אדמת פולין. בראש שער הברזל בכניסה למחנה צורבת הכתובת הידועה בהודעתה הכוזבת, המתעתעת: "העבודה משחררת" (Arbeit macht frei). בצד השער - כיכר קטנה שבה ניצבה התזמורת שניגנה מנגינות לכת לפני האסירים המעונים.

כבמחנות השמדה אחדים, קיים ניסיון להתעלם מייחודה של השואה היהודית ולהרחיבה לכלל אוכלוסיית אירופה. ואף כי לעיתים יש להזכיר ליהודים כי בשואה נספו גם לא-יהודים, ההכללה מטשטשת את חלקם - ואסונם - של בני העם היהודי. וכך, ביתני ההנצחה באושוויץ מיועדים ליתצוגות לאומיות המוקדשות לנספים בני מדינות אירופה השונות, כרוסיה, פולניה, צ'כוסלובקיה, אוסטריה, הונגריה, צרפת, בלגיה, איטליה והולנד, ובנוסף להם ביתן הנצחה אחד ליסבל היהודים ומאבקים.

במרחק שלושה קילומטרים מן המחנה הראשי נמצא מחנה המוות בירקנאו. פסי הרכבת עדיין מובילים אל תוך המחנה דרך כניסה רחבה אל צריפים ארוכים, שלידם קסרקטיני המוות - מבני העץ המוארכים שבהם התגוררו האסירים. לעומת העבר הסיוטי, הנורא, ניצב נוף רגוע ושקט, עלווה ירוקה של עצים, ושלווה שאין בה כל סימן לרשע, לאכזריות ולזוועות של השמדת היהודים ולסבלם של מיליוני המושמדים. איך אפשר להתמודד עם הפרדוקס הזה? המבנים עומדים שפופים, מרכיני-ראש, מסתירים את אשר עולל האדם לזולתו. המשרפות מעוררות צמרמורת, חרדה כלשהי; נוסכות ארשת מקברית שלא מעלמא הדין.

יום ו', 5 ביוני, בקראקוב: בעקבות 'רשימת שינדלר'

עיר יפהפיה, ובה רובע העיר העתיקה ורובע יהודי, שבעבר שימש למגוריה של קהילה תוססת בת 70,000 יהודים. עתה נותרו בה כ-200 יהודים. נועדה לנו פגישה עם עורכת-הדין בוגולסווה מרציניקובסקי (שאינה קרובת משפחה של ידידנו), שהיא מנהלת סניף ה'יקומיסיה' - הוועד המרכזי לחקר פשעים נגד העם הפולני, המוסד לזיכרון הלאומי - בקראקוב. אנו משוחחים על המוסד ויעדו בחקר הפשעים נגד הפולנים ובתוך כך גם על הפעילות למען הזיכרון הלאומי וחקר השואה. החלק השני של יעד המוסד - הזיכרון הלאומי - נעשה בעיקר במרכז הארצי, בוורשה, שאליו נגיע בהמשך סיורנו. המומחה לשואה בסניף, ההיסטוריון ריצ'רד, מסייר איתנו בעיר, ותחילה בעיקבות 'רשימת שינדלר'. בית-החרושת של שינדלר מצוי באיזור תעשייתי אפור. במקום אין כל שלט שיזכיר לפולני או לתייר את סיפורו של שינדלר, כפי שהנציח אותו סטיבן

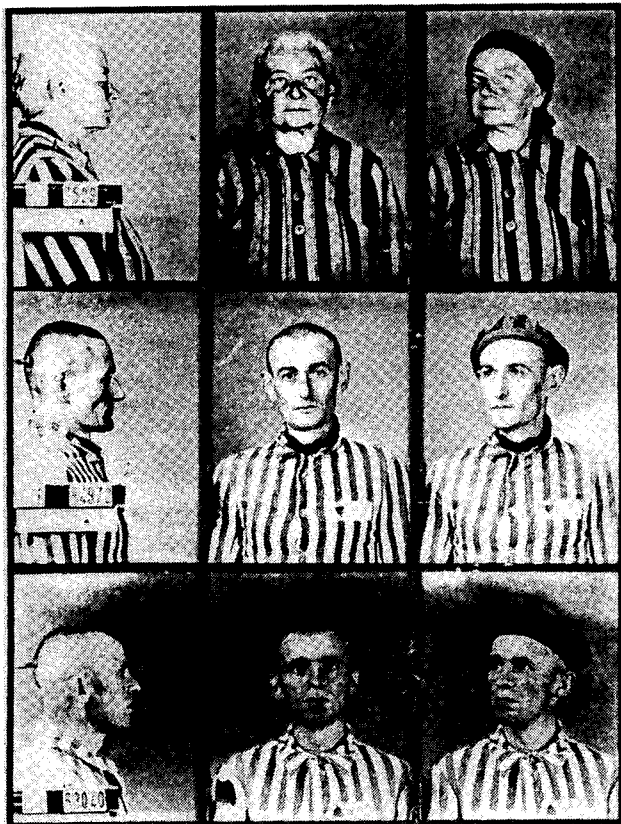
מסע בפולין בקיץ 1998 מצטייר כמעין 'משא פולין', העמוס חזון של תוכחה ואובדן. זה מסע אל עבר יהודי עשיר שאינו קיים עוד (כפי שהיה). וגם מסע אישי - לחיפוש שורשי המשפחתיים שידעתים רק מתוך שיחות עם הורי וקרובי. מסע אל עולם משפחתי שלא הכרתי אלא על-פי תמונות מזהיבות וזכרונות קלושים של בני המשפחה שהשתדלו לשכוח. זה מסע אל אפר היהודים שניספו, הפזור באתרי ההנצחה על-פני אדמת פולין, אותה אדמה אשר כיסתה את דמם של יהודים (ולא-יהודים) - ושתקה... חזרה אל מקום שמעולם לא הייתי בו...

אותו עבר יהודי עתיר-תרבות, בן אלף השנים, שנסתיים בהשמדת 3.5 מיליון יהודי פולין, נמחק כמעט כליל מעל אדמת פולין. ובכמה מאתרי ההשמדה הידועים לשמצה נעשה בעבר ניסיון אם לא למחוק את זכר היהודים כי אז לטשטש את חלקם בשואה.

אך רוחות אחרות מנשבות כיום בפולין ועתה משתדלים לשחזר את העבר היהודי - אם לא לשקמו - תוך מעורבות יהודית בעיקר בוורשה ובקראקוב. (אך בעיר מרכזית כלובלין - כמעט בלא יד יהודית). בתי-העלמין היהודיים משוקמים בחלקם על ידי קרנות יהודיות מחו"ל של יוצאי הערים עצמן לזכר בני משפחותיהם שנספו בשואה, ומוסדות תרבות וחברה יהודיים חדשים נתמכים על ידי קרנות כקרן רונאלד ס. לאודר. בלובלין, למשל, נעשה הישחזורי - על-ידי פולנים המעוניינים-בדבר בעזרת רשויות העיר ובתמיכת קרנות חוץ, מתוך ניסיון לשמר את מה שהיה. אך שחזור מעניין זה נוגע לעיתים לתרבות החיצונית של יהודי פולין, ואינו מגיע לגופם של דברים ולרוחו של העם היהודי שנכחד פה. יוצרים פה תרבות דמויית-יהודית, תרבות יהודית - כמעט ללא יהודים. עם זאת, מוסדות תרבות ודת יהודיים בוורשה כמכון ההיסטורי היהודי, התיאטרון היידי ובית הכנסת מקיימים פעילויות ענפות בתחום התרבות והדת היהודיים. על חוויותינו והתרשמויותינו במסע ראשון זה לפולין בראשית יוני 1998 נדווח בטורים הבאים.

יום ה', 4 ביוני 1998: אל אפר הנספים בשואה

נחיתה בוורשה. ידידי, די"ר רומן מרציניקובסקי, ראש המחלקה לעברית באוניברסיטת ורשה, מקדם את פנינו בשדה התעופה. אנו מתחילים את ביקורנו בפולין בנסיעה לכיוון קראקוב. הדרכים הראשיות מודרניות בסגנון המערב ונוחות לתעבורה, השילוט ברור בדרך כלל, תחנות הדלק בדרכים אף הן מודרניות ונקיות ובהן מצרכים נדרשים, המסודרים באופן

במוזיאון השואה באושוויץ

העלמין, המבדילה לא רק בין המתים לחיים, אלא בין העבר היהודי למציאות הפולנית.

בעיר העתיקה משחזרים את בתי היהודים וממחזרים אותם. ברחוב גרוזקה 28, בסמוך לשער העיר, שנקרא בעבר 'השער היהודי', בואכה הארמון הממלכתי, נמצא בית-הקפה המנסה לשלב את שתי התרבויות: היהודית והפולנית תוך שיקום ההיבט היהודי. בבית זה גר 'החזוה' מלובלין, ר' יעקב יצחק הלוי הורביץ (נפטר ב-1815). עתה מופיעה בו להקת כלי-זמר המנגנת שילוב של מנגינות חסידיות, אך המוסיקה הנלהבת חסרה את הנשמה היהודית, והיא מרחפת במישור מעורפל שבין שתי התרבויות. התפריט מבוסס על הגסט-רונומיה היהודית. מרק הכופתאות טעים למדי, אך מרק של אמא - יהודי יותר, טוב יותר... בחלק אחר של הבניין שוכן מוזיאון לזכר חיי היהודים בלובלין, אך, כאמור, רק הצד החיצון של המציאות היהודית החומרית מוצג - בעיקר פאסאדה של מבנים ותמונות רחוב אקראיות - ואילו התרבות היהודית הפנימית וחיי הרוח והדת היהודיים זרים לפולנים הצעירים הפעילים במוזיאון. על אף הרצון הטוב והכוונות הטובות, התצוגה שיטחית, חובבנית, חלקית ומטעה. אבל התייר המזדמן יתפעל מתצוגת הרצון הטוב...

במבואות לובלין נמצא מחנה ההשמדה מיידנאק. אנדרטת הנצחה מרשימה בקצה אחד ליד הכביש הראשי מקבילה למבנה הנצחה מאסיווי בקצה השני של המחנה, שהוא בעל כיפת בטון ענקית הסוככת על ערימת עפר ואפר - אפרם של הנספים. שלט הנצחה אינו מזכיר את היהודים שהושמדו במחנה זה. שורות שורות של מבני עץ עדיין ניצבים במשטח

שפילברג על גבי הצלוליד. אפשר להצביע על שער הברזל ששי-מש את בית החרושת ותו-לא. במבנה קיים מפעל תעשייתי, אך אין לתייר כניסה אליו וגם אין כל טעם להיכנס לשם.

בכניסה לרובע היהודי של קראקוב הוקם מוזיאון בבית המרקחת, שבעליו לא היה יהודי, ובו תמונות מעברה של קראקוב היהודית. תלמידי בתי ספר מישראל, שעברו במוזיאון כחלק ממצעד החיים, השאירו דגלונים לציון ביקוריהם.

לא הרחק משם, בפאתי העיר, מצוי אתר מחנה הריכוז פלאשוב (Plaszow), שהיה ממוקם באזור בית הקברות היהודי, ושעתה הוא בנוי בחלקו בתי שיכונים מכוערים. שטח המחנה כולו 'נסרק' וכל המבנים נהרסו חוץ משניים: האחד ששימש חדר טהרה של בית-הקברות היהודי, והשני - ביתו של מפקד המחנה, שהונצח בסירטו של שפילברג. המדריך שלנו מספר כי שני המבנים משמשים עתה למגורים, וכי דובר על אפשרות שירכשו אותם כדי להתקין בהם מוזיאון. אנדרטת הנצחה פולנית עומדת בראש גבעה החולשת על פני כל משטח המחנה לשעבר, ולידה ציון יהודי. הגבעות המוריקות הטמיעו בתוכן את הסבל וההרג שהתרחשו בקירבן.

יום שבת, 6 ביוני בקראקוב: בבית הכנסת ע"ש הרמ"א, מקדש 'מעט' שבמעט...

ביקור בבית הכנסת על-שם הרמ"א, ר' משה איסרליש, בן המאה ה-16, שהוא אחד משני בתי הכנסת הפעילים ברובע היהודי. בשבת זו התפללו שם כמניין יהודים, רובם קשישים, ואף צעירים אחדים שעל-פי מבטאם הם כנראה מישראל. הפרשה - פרשת נשא, שהיא פרשת הבר-מצווה שלי, פרשה שקראתיה כולה בזמנו; והפסוקים על חנוכת המשכן, חוזרים ומהדהדים באוזניי, כסמל למשכן יהודי אחר, מקדש מעט, שהיה מרכז חי ותוסס בעבר, ועדיין פותח את שעריו למאמינים - כמקדש 'מעט'. בית-העלמין היהודי נעול היום. ליד בית הכנסת רחבת חנייה המיועדת לתיירים ומבקרים ובצידה בית הקפה 'אריאל'. התפריט 'יהודי' - כולל חמין. אנגלית נשמעת בין המבקרים וכן גם עברית ישראלית.

קוזמיר (קאזימירס דולני [התחתית]): ב-1495 גורשו היהודים מקראקוב והתיישבו בעיר סמוכה, קוזמיר, עיר יפהפיה, הבנויה על גדת הוויסלה, בתוך נוף ירוק ומרהיב. בית הכנסת ששימש את היהודים בעבר - איננו עוד. היהודים שהיו שם - אינם עוד. אין להם כל זכר. בית הכנסת הפך ליקינוי - בית קולנוע - ושיטת המחזור פועלת גם כאן...

בדרך עצרנו בכפר פולני משוחזר מלפני המלחמה. אין כל זכר ליהודים ולתרבותם באזור זה ש-40% מאוכלוסייתו היתה יהודית. אנו דוברים עברית והאחראי על המקום - פולני שאינו בן-ברית - מזהה את השפה ומספר לנו כי למד עברית באוניברסיטה בקראקוב.

יום א', 7 ביוני, לובלין: היכן חכמי לובלין?

לובלין, עיר ואם בישראל - היתה. מקום כינוסו של ועד ארבע הארצות, ומשכנה של ישיבת חכמי לובלין הידועה. הישיבה היא עכשיו מושבה של האקדמיה לרפואה. שלט זיכרון מציין את תפקודו בעבר של המיבנה. בית החולים היהודי הגדול, בסמוך לישיבה, משמש עתה כבית חולים כללי. ואף בו הותקן שלט מתאים. בית-העלמין החדש חודש על ידי קרן זיכרון של משפחת באס-פרנקל והוקם מבנה מרשים ובו בית תפילה מודרני. אבני המצבה הוצבו כגדר סימלית של בית

קרובי,
מרדכי
גולדפרב,
ממנהיגי
המרד
בסוביבור

שרד וניצל, והגיע לישראל עם הקמת המדינה, לאחר הרפתקאות גבורה במלחמה עם הפרטיזנים. דבר לא נשאר מן המחנה ואך שלושה שלטי זיכרון בעברית, יידיש ופולנית מנציחים את השמדת 250,000 יהודים ועוד אלף פולנים בשנים 3-1942. מוזיאון קטן מעלה תמונות מן המחנה. ובמרכזו - תמונות 19 ממנהיגי ההתקוממות ובמרכזו מתבונן ב... מרדכי גולדפרב כפי שזכרתיו משנות ילדותי עת הגיע לארץ. התפעמתי למראה התמונה. לא ידעו את שמו הפרטי המלא, ואך הופיעה האות הראשונה, מ. מסרתי להם את הפרטים החסרים. גם כאן סגרתי מעגל משמעותי...

יום ב', בוורשה: במכון היהודי ההיסטורי הדור הקודם עובר מן העולם ובמקומו באים אנשי סגל לא-יהודיים

במכון ההיסטורי היהודי הידוע אנו נפגשים עם המנהל, פרופ' פליקס טיך, היסטוריון יהודי שפרש לגימלאות, ועתה הוא עומד בראש המוסד. הוא דובר אנגלית רהוטה. אני מנסה לעניין אותו בכמה מן האישים יוצאי ורשה שנזדמן לי להיות במחיצתם במרוצת השנים, כגון משה יינון, שהיה עורך 'בייניט', אחיו המשורר אלחנן איידלמן, המחנך והסופר ירחימאל ויינגרטן, אך הוא ידע מעט על הראשון. המוסד הוקם בשנת 1881 ועבר גילגולים והתפתחויות מעניינות מאז. הספרייה נפתחה בשנת 1936 ביוזמתו של פרופ' משה שור, שלימד אשורולוגיה והיסטוריה באוניברסיטת ורשה ואף שימש ברבנות. בבניין שכן גם המכון ללימודי היהדות שבו לימדו, מלבד פרופ' שור, גם ההיסטוריון הידוע פרופ' מאיר בלבן, והמלומדים יצחק שיפר, אריה טרסקובר ואברהם ויס. כיום כולל המוסד מחלקת מחקר, ארכיון ובו מידע מאז המאה הי"ז, ספרייה ובה כ-30,000 כותרים בלועזית ומספר דומה בעברית וביידיש, ומוזיאון.

מי שהיה המנהל עד לאחרונה עובד עתה בספרייה, והוא מאנשי הדור הקודם, אך הוא יצא לחופשה ולא נוכל לפוגשו. טיך מבכה את גודל האבידה; יהדות פולניה אינה קיימת עוד בפולין, ורוב אנשי הצוות של המוסד, המונה 65 עובדים, אינם יהודים. וכך בדלית ברירה משמרים את מורשת יהודי פולין בעזרת פולנים בתקציב זעום שניתן על-ידי הממשלה הפולנית בסך חצי מיליון דולר.

גם הוא מעריך את חשיבות ביקורי תלמידים מישראל ל'מיצעד החיים', אך הוא מודע לבעייה שעוררנו: שמיצעד החיים אינו אלא מסע לימוד של המוות. ועל אף חשיבותו לידע עם ישראל, אך מעט מחיי התרבות היהודיים שבעבר מת-

המחנה, ובקצהו - הקרמטוריון, תנורי ענק שבהם נשרפו הגופות. התנורים הפתוחים לכל רואה מכחישים בעליל את מכחישי השואה למיניהם. ליד התנורים שלטים המזכירים את שמות המדינות שתושביהן הושמדו במיידאנק. עשרים-שלושים שלטים, ורק על אחד מהם חקוקה המלה: 'יהודים'... הכחשת שואת היהודים הנהוגה בכמה מאתרי ההשמדה אומנם אינה הכחשת השואה, אך גם היא באה לכחד את זכר השואה...

חזרה לעיירת משפחתי בפיאסקי שמעולם לא הייתי בה

מוצא משפחתי מפיאסקי לובלסקי, עיירה קטנה במרחק כ-20 ק"מ מלובלין. הורי, שהיו חברים בתנועת נוער ציונית, נישאו בשנת 1935, עלו לארץ ישראל, והתיישבו בחיפה, שבה נולדתי. סיפורי ילדות הזכירו לי יהדות אינטנסיבית, עירנית וציונית. אמי העתירה עלי לבל אסע חזרה למקום ילדותה. לשם מה? היא זכרה את האנטישמיות הפולנית וחששה מביקורי. ואף על פי כן - נסעתי. חיפשתי את בית אמי ברחוב הראשי, רחוב לובלסקי, 'ימול המשטרה'. ואכן, מצאתי את הבית שבקומתו הראשונה היתה חנות בדים ובקומה השנייה מגורי המשפחה. חיפשנו משהו שיודע על יהודי המקום ומצאנו את לוציאן סוויטליצקי, מורה בדימוס, שהוא ההיסטוריון של העיר. כתב שבעה ספרים על תולדות פיאסקי. הוא דובר פולנית בלבד וידידי משמש לו מתורגמן. סוויטליצקי הביא אותנו לחורשה שבה מונחות מצבות עתיקות שאותיותיהן מחוקות - יד ושם קטום ופגום ליהדות פיאסקי שמספרה הגיע לכדי 7,000 נפש ושהיותה את רוב האוכלוסייה לפני המלחמה. אך במוזיאון שבוורשה, במפת מרכזי יהודי פולין, פיאסקי אינה מופיעה... אגב, קורות פיאסקי היהודית הונצחו ב'ספר קהילת יהודי פיאסק (פיאסקי-לובלסקי) בחייה ובכליונה', שיצא לאור על-ידי ארגון יוצאי פיאסק בישראל, חיפה, תשמ"ח.

בעת המלחמה הוקם בפיאסקי גיטו והובאו לשם יהודים ממקומות אחרים. לפני פסח 1942 התחיל מצעד המוות של היהודים אל טראיוונקי, מחנה סמוך, שבו הייתה תחנת רכבת, ומשם למחנה מוות ב'לוזיץ'. ההיסטוריון סיפר לי על היהודי האחרון מפיאסקי, יוסלה הוניג, הגר בלובלין, והוא מופקד על בית העלמין העתיק, שבו קבור היחזיה מלובלין.

משהגענו לפתח בית-העלמין היהודי העתיק המוקף חומה, ניצבנו לפני שער נעול. שאלנו תושב מקומי בידי מי נמצא המפתח, והוא סיפר כי הוא מכיר את שומר בית-העלמין ושעזר לו באחזקה ושיקום, וכי השומר גר בקירבת מקום. צלצלנו בדלת והנה היה זה. יוסלה הוניג, היהודי האחרון מפיאסקי הגר בלובלין, קשיש בן 81, שזכר את בני משפחות אבי ואמי. 'יהודים טובים', אמר בהכללה מובנת מאליה... סיפר על דרכם האחרונה. נתן לנו את המפתח לבית-העלמין. כאותו 'אורח נטה ללון' נטלנו את המפתח. ועלינו על קברו של היחזיה מלובלין.

סוביבור: קרובי מרדכי גולדפרב ממנהיגי ההתקוממות

עוברים ליד חלם הידועה בדרך למחנה ההשמדה סובי-בור, במערב פולין, לא הרחק מן הגבול עם ביאלורוס. זכרתי את סיפורו של מחנה ההשמדה סוביבור לפני שנים - עוד לפני הצגת הסרט על התקוממות הגבורה של האסירים מסיפורו של קרובי מרדכי גולדפרב שהיה ממנהיגי ההתקוממות. הוא

הוא מעוניין לשמוע על אפשרות של שיתוף פעולה, כגון הצעתו של מארחי, הד"ר רומן מרצ'ינקובסקי, לחקור את סיפרות השואה שנכתבה עברית, יידיש ופולנית בזמן השואה. אנו קובעים לעמוד בקשר בעתיד והוא מבקש לקבל את הצעותי.

פגישה 'חוזרת' עם 'גיבורי' גיטו ורשה

לפני למעלה מ-20 שנה כתבתי ספר ילדים בשם 'גיבורי הגטו' שיצא לאור במיסגרת מיפעל 'החודש העברי' של ההסתדרות העברית באמריקה. חלק אחד, לתלמידי הכיתות הגבוהות, נכתב עם ירחמיאל ויינגרטן, מחבר סיפרי ילדים ומזכיר לשעבר של ההסתדרות העברית באמריקה, וחלק שני היה מיועד לתלמידי הכיתות הנמוכות. הסיפורים העלו את מאבק הגבורה בגיטו ורשה. כהכנה לכתובת הספרים עברתי על החומר ההיסטורי, התייעודי והצילומי הקשור במאבקי הגבורה בוורשה.

עתה נסגר המעגל, והגעתי למקום עצמו, שכמובן קיים רק כאתר הנצחה. כל הרובע שבו שכן גיטו ורשה נהרס כליל ונבנה מחדש. אנדרטת הגבורה הידועה של רפפורט עומדת במרכז מישטח דשא ירוק, בולט בשטח, ולידו שלט גדול המבטיח שבמקום יוקם המוזיאון ההיסטורי של יהודי פולין, שפגישתנו עם מנהל הפרוייקט הוזכרה לעיל. אנו מחפשים את 'מילא 18', מקום הבונקר הידוע, אך איננו מוצאים אותו משום שבבנייה החדשה השתנו מיספרי הבתים. לאחר חיפוש קצר, הגענו לאתר: חצר פתוחה לרחוב ובאמצעיתה - תל ועליו אבן הנצחה ביידיש ובפולנית. החקיקה באבן אינה קריאה. ליד המידרחה הוקמו ארבעה ציוני הנצחה למנהיגי המרד וביניהם מרדכי אנילביץ, שעל שמו קרוי הרחוב החוצה את הרובע, שהיה בעבר יהודי.

ומשם לאומשלאגפלאץ - אתר הנצחה מרשים: מן המקום הזה יצאו 300,000 יהודים למסע סבל והרג...

בית היתומים של קורצ'אק - מרכז לתייעוד ולמחקר

המקום האחרון בביקורי בוורשה היה בית היתומים של קורצ'אק, שפרק בספר הילדים הנזכר מוקדש לו. המוסד החינוכי הפך עתה למרכז לתייעוד ולמחקר ובו נמצא גם מוזיאון. הקירות מעוטרים בצילומי הילדים ופעולות המוסד בעבר. המנהל דובר הפולנית מציג אותנו לפני הספרנית המראה לנו את הספרים על אודות קורצ'אק ובהם ספרים רבים היוצאים לאור בישראל, כולל ספריו על חינוך ילדים וכן סיפורי הנפלאים לילדים.

בתום ביקורי בפולין, עם המראת מטוס אל-על מוורשה בדרך לישראל, חוזר וצף לנגד עיניי ההסבר העממי לשם הארץ - 'יפה לין' - שבה 'לנו' היהודים במשך אלף שנה עד אשר הוכחדו, כשם אירוני לגורל היהודי...

בסינאט של האוניברסיטה העבירו החלטה להקים קתדרה ליהדות או היסטוריה יהודית על שם המלומד הידוע משה שור. ההחלטה נתקבלה, אך כספים - אין.

הפרוקטור ליחסים בינלאומיים באוניברסיטת ורשה: חילופי סטודנטים ומרצים

פרופ' יאנוש גרז'לק, פסיכולוג חברתי במיקצועו, אדם ער ומלא מרץ. מעוניין בשיתוף פעולה עם אוניברסיטאות מחו"ל. אנו משוחחים על חילופי סטודנטים ומרצים, על אפשרות של שילוב הרעיון של 'מצעד החיים' לגבי סטודנטים כחלק מקורס אקדמי על תולדות השואה, על קידומה של העברית ולימודי היהדות, ועל היחס החדש של הפולנים כלפי התרבות היהודית. האוניברסיטה מאוד מעוניינת להביא סטודנטים ומרצים לוורשה ולקיים קשרים אקדמיים הדוקים עם אוניברסיטאות בחו"ל. הצעתי לקיים כנס אקדמי שיוקדש ל'תרבות של גולה', שבו יוכלו חוקרים מתרבויות שונות לדון על הנושא של תרבות בתוך תרבות, וביניהם גם חוקרי הידיאספורה היהודית וכן לשתף פעולה בנושא מחקר משותפים אם בסיפרות ההשכלה העברית בפולין או בחקר סיפרות השואה שנכתבה בפולין.

ראש המוסד לחקירת פשעים נגד העם הפולני והזיכרון הלאומי: מחפשים דרך

פרופ' ויטולד קולצ'יה הוא משפטן במקצועו וזה מקרוב מונה לתפקיד חשוב זה. המוסד עורך חקירות וכן גם מחקר על אודות פשעים שנעשו נגד העם הפולני. יעדו של המוסד נמצא עתה בדיון בסיים הפולני, וראשיו מחפשים את דרכם. אנו משוחחים בקצרה, כיוון שלפני פגישתנו הגיעה משלחת חשובה מאוקראינה, והמנהל נקרא לשיבה דחופה. ואף על פי כן, הוא מתפנה לשיחתנו. שמח לקבל את פני ורצה לשמוע על התרשמותי מן הביקור. סיפרתי לו על רשמיי ועל האווירה החיובית הסובבת את הנושא היהודי. עם זאת הבעתי לפני את דעתי, כי עדיין לא תוקנו כמה וכמה פגמים שנעשו בעבר: היעדר הציון היהודי באתר ההשמדה מיידניק, לדוגמה.

התמונות על פיאסקי מתוך ספר קהילת יהודי פיאסקי (פיאסקי-לובלסקי) בחייה ובכליונה בעריכת ישראל דיין. חיפה, תשמ"ח